

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtävayhtiön perustamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiöön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Lakiesityksessä todetaan, että valtionyhtiön tarjoama työmahdollisuus on osatyökykyiselle viimesijainen. Viimesijaisuuden kriteerin käyttämisen riskinä on, että valtionyhtiön työntekijäksi päätyminen sulkee osatyökykyisen mahdollisuuksia edetä avoimille työmarkkinoille enää työllistymisjakson jälkeen. On myös epäselvää, miten viimesijaisuus määritellään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Käytäntö vaikuttaa byrokraattiselta ja luo mielikuvaa siitä, ettei edes valtionyhtiö tarjoa matalan kynnyksen työllistymismahdollisuuksia niille osatyökykyisille, joiden työkyky ja osaaminen eivät riitä avoimille työmarkkinoille.

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Työllisyydenhoidon palvelurakennemuutoksen myötä vastuu työllisyyspalveluista siirtyy valtionhallinnolta kunnille 2024. Muutosta valmistellaan konkreettisesti erityisesti kuntakokeilukunnissa, joissa työnhakijoiden lakisääteiset palvelut toteutetaan jo tässä vaiheessa kuntajohtoisesti hyödyntäen kuntien verkostoja, paikallisia palveluita ja työmahdollisuuksia. Osatyökykyisten palveluprosesseja ja mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille kehitetään erityisesti kuntien omissa valmennusympäristöissä (entinen työpajatoiminta), joissa polkuja avoimille työmarkkinoille muodostetaan työnhakijan työkyky ja elämäntilanne huomioiden.

Osatyökykyisyyden määrittely ei ole yksiselitteistä; sama diagnoosi voi tarkoittaa toisistaan poikkeavaa työkykyä eri yksilöiden kohdalla. Kunnat ovat viime vuosina panostaneet yksilöllisiin työllisyyspalveluihin, joiden lähtökohtana ei ole työnhakijan diagnoosi vaan todellinen työkyky ja osaaminen. Yksilöllisen tuen ja räätälöityjen palvelujen avulla pyritään löytämään työnhakijalle työmahdollisuuksia aina ensisijaisesti avoimilta työmarkkinoilta. Mikäli väyliä ei heti löydy, työnhakijalla on mahdollisuus esimerkiksi työskentelyyn kunnan valmennusympäristössä tai eri toimialoilla kuntouttavan työtoiminnan, työkokeilun tai palkkatukityön päätöksellä.

Osatyökykyisten työelämäosallisuuden sekä työllistymisen lisääminen erityisesti avoimille työmarkkinoille on erittäin tarpeellista nykytilanne huomioiden. Resurssien lisääminen osatyökykyisten palkkatukeen avoimille työmarkkinoille sekä pysyvämpien palkkatukiratkaisujen mahdollistaminen tuettuun työympäristöön voisivat olla keinoja lisätä osatyökykyisten työllistymistä. On todennäköistä, että työnantajien valmiudet osatyökykyisten työllistämiseen kasvavat joka tapauksessa lisääntyvän työvoimapulan vuoksi.

Kuntatoimijan on vaikea nähdä, mikä lisäarvo perustettavalla valtionyhtiöllä olisi tilanteessa, jossa keskeisin vastuu työllisyyspalveluista myös osatyökykyisten osalta tulee jatkossa olemaan entistä vahvemmin kunnilla. Kunnat ovat jo pitkään tunnistaneeet osatyökykyisten palvelutarpeita sekä kehittäneet sopivia palveluita ja

työmahdollisuuksia työnhakijan työkyky huomioiden. Uusi osatyökykyisyyden epämääräiseksikin luokiteltavan käsitteen ympärille rakentuva valtionyhtiö voi aiheuttaa monimutkaisuutta ja turhaa byrokratiaa asiakasohjaukseen, luoda päällekkäisiä toimintoja sekä vaikeuttaa työnantajien kanssa tehtävää yhteistyötä, mikäli valtionyhtiö alkaa luomaan omia yhteyksiä työllisyyttä edistäviin toimijoihin sekä avoimille työmarkkinoille työllisyyspalveluista vastaavan kuntatoimijan lisäksi. Meneillään oleva työllisyyden hoidon palvelurakennemuutos, sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtyminen hyvinvointialueille sekä tuleva sosiaaliturvamuutos ovat haastavia yhteensovittaa asiakaslähtöiseksi työllisyyttä edistäväksi kokonaisuudeksi. Perustettava valtionyhtiö toisi muutoksessa olevaan palvelurakenteeseen uuden huomioon otettavan toimijan, jonka perustehtävä ei ole selkeä vaan sisältyy suurelta osin jo olemassa olevaan järjestelmään. Kokonaisuudessaan osatyökykyisten työllisyyttä pystyttäisiin edistämään tehostamalla ja lisäresursoimalla jo olemassa olevien ja kuntajohtoisesti kehittyvien työllisyyspalvelujen toimintaa.